

Negyed évszázad versenyben - szerep nélküli településtől a planetáriumig

Célunk stratégiai gondolkozással megvalósított tudatos és módszeres fejlesztés, mely hatására Alsómocsolád nem vegetáló, hanem a globális versenyhelyzetben tényezőként megjelenő, élhető településsé válik.

A cél elérése érdekében a település minden szereplőjének – állampolgárok, gazdasági szervezetek, civil szervezetek – bevonásával kidolgoztunk egy újfajta önkormányzati modellt, mely fókuszában a stratégiai menedzsment intézményesülése, a közösen megfogalmazott jövőkép áll.

JÖVŐKÉPÜNK

„Alsómocsolád egy XXI. századi, élhető, barátságos, értékeit őrző és megújító, a helyi gazdaságból gyarapodó, lakói számában növekvő, innovatív kistelepülés.”

KÜLDETÉSÜNK

„Olyan élhető, a polgárai által védett, megbecsült és szeretett település létrehozása, mely megtartja népességét, visszavonzza elszármazottait. Válaszol a kor kihívásaira. Keresi és megtalálja kitörési pontjait. Emberi léptékek szerint fejlődik. Folyamatosan megújul. Nyitottá, érdekessé és vonzóvá teszi a települést ország-világ számára. Felkutatja azokat a lehetőségeket, melyek helyi, térségi és szélesebb igényeket is tudnak gazdaságosan szolgálni.”

KULCSSZAVAK

- új vezetési modell
- (társadalmi) innováció
- rendszerváltás
- társadalmi tervezés
- stratégiai tervezés
- részvételi, közösségi kormányzás
- aktív cselekvő állampolgár
- partnerség
- tudásmenedzsment
- szinergiák kihasználása

HÁTTÉR

Alsómocsoládon a rendszerváltást megelőzően nem volt fejlesztés. 1990 után azonban a falu életre kelt és erőteljes fejlődésnek indult, az első önkormányzati választások gyökeres

változást hoztak. A megválasztott testület és a polgármester – aki megválasztása előtt nem dolgozott közszférában – újult erővel vetette bele magát a munkába és a harcba, hogy Alsómocsolád önálló, fejlődő településsé váljon.

Ezzel vált lehetségessé az, hogy míg Alsómocsolád 1990-ben szerep nélküli kistelepülés volt, ma turisztikai, valamint térségi innovációs központ.

A hátrányos helyzetet erősítő strukturális elemek településünk esetén is megjelennek:

- aprófalvas településszerkezet → tradicionális + egy évszázados népességfogyás eredményeként
- megyehatár menti fekvés
- közlekedési árnyékhelyzet
- tömegközlekedési hálózat gyenge szövedéke
- térségében csak nyomokban megjelenő iparosodás
- aluliskolázottak magas aránya
- folyamatosan csökkenő népességszám → előregedés, fiatalok elvándorlása

Amivel kiemelkedünk a magyarországi kistelepülések közül:

- teljes közműellátottság
- színes közszolgáltatási paletta
- korszerű távközlési és informatikai kapcsolatok
- kulcsszerep az élhető vidék megteremtésében
- „gazdaszerep” a térség fejlődésében
- helyi lakosok aktív bevonása a közéletbe

A KÖZÖSSÉGI TERVEZÉS FOLYAMATA

1. fázis 1990-1993

"Eufória, tudás nélküli rózsaszín álmok" - rácsodálkozás a helyzetre

Kiinduló helyzet

- Nincs segítség, nincsenek uniós források, csak "jól tervezhető szegénység"
- Tevékenységek: keresés, kutatás, módszerek keresése → Hogy csinálják mások?
- 1990-ben önálló hivatallá váltunk úgy, hogy nem voltunk közigazgatással megfertőzve. Nem voltunk "igazi" hivatal, mindenki hozta a maga tudását, menedzsment szemléletben közelítettünk a település irányítására.

Jövőkép megalkotásának kezdeti lépései:

1991-ben csaknem 1 évig tartó folyamatban Dicső László polgármester települési animátor képzésben vett részt, ahol a fejlesztések iránt elkötelezett társaival együtt elsajátították a projektervezéshez és menedzsmenthez, valamint a stratégiai tervezéshez szükséges készségeket és kompetenciákat. Majd ennek talaján falufórumokat hívtak össze 4 alkalommal, ahol a lakossággal vitatták meg a fejlesztési elképzeléseket. Az Alsómocsoládiak Baráti Köre toborzással és a lakosság motivációjának fenntartásával járult hozzá a sikerhez.

A folyamat 1992-ben a PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrásfejlesztési Intézetének oktatói és diákjai segítségével kérdőíves lekerdezővel folytatódott, aminek az eredményét egy

tanulmányban foglalták össze. Ennek a kutatásnak a sikerén felbuzdulva Dicső László polgármester elvégezte a humán erőforrás szervező szakot, hogy megfelelő képzettséggel és kompetenciákkal felvértezve – ne csupán megrendelőként, résztvevőként - önmaga állhasson a folyamat élére.

2. fázis 1993-1999

"Öntudatra ébredés", önmeghatározás - az alapozás és a tervezés kezdetei

Közösségi tervezésünk csapatépítéssel, a megfelelő társak megtalálásával kezdődött. Újraértelmeztük az önkormányzatiságot úgy, ahogy mi elképzeltük. Ennek során az alapértékeink körvonalazódtak.

Ennek az időszaknak az egyre sürgetőbb kérdése, hogy mely stratégiai irányokat kövessük?

3. fázis 2000-2004

Társadalmi tervezés, széles bázisú közösségi tervezés, közösségi kormányzás felé való elmozdulás időszaka

A közösségi tervezési folyamat 1999 - 2000 közötti években teljesedett ki, amikor a Civil Társadalomért Fejlődéséért Alapítvány jövőkutatás módszerével segítette a falu tervezést. Ebben a folyamatban a település lakói, az elszármazottak, a képviselők és a helyi gazdasági élet szereplői vettek részt (50 fő). A problémafeltáró találkozót követően, háromnapos „jövőkutató műhely” során tervezete meg a közösség a település jövőképét és a következő 10 év fejlesztési programjait. Az egyes programcsomagok megvalósítására csoportok alakultak, akik különböző képzéseken, például projektervezés, pályázatírás, önkéntes-szervezés, vettek részt. Később, a program résztvevőiből kerültek ki a település fejlődését ma is meghatározó egyéniségek. A toborzást, a marketing feladatokat, a szervezést az Önkormányzat Teleháza segítségével biztosította.

2004-ben Ciklusprogram tervező műhelyt szerveztünk. Az Akciótervet Dicső László polgármester és Balogh Anikó teleházvezető állították össze. A programban 69 fő helyi lakos vett részt, SWOT analízis és brain storming módszerek segítségével felmértük a falu adottságait, a gyengeségekből és hiányokból kiindulva csoportosítás és prioritizálás módszerével közösen meghatároztuk a település rövid-, közép- és hosszú távú fejlesztési tervét. Ez alapján készítette el a Testület Munkaprogramját.

4. fázis 2005-2010

Specializálódás és kiteljesedés fázisa

Ebben az időszakban megjelennek a rezortfelelősök, a menedzsment-rendszert a stratégiához igazítjuk, és így lassan kialakul egy speciálisan ránk jellemző "Alsómocsoládi modell".

2006-ban a 2007-2013-as tervezési időszakhoz igazodva ismét Stratégiai tervező műhelyt szerveztünk, melyen egy, az előzőnél kisebb létszámú (23 fő) lakossági csoport vett részt. Ez a tervezői műhely konkrét projektekre bontotta le a fejlesztési elképzeléseket.

2007-ben az eddigiekre alapozva elkészítettük a település Szociális Térképét, a kérdőívbe beépítettünk a jövőkutatás modult, mely segítségével a lakosság véleményezhette az eddigi fejlesztéseket, becsatornázhatta új ötleteit.

2008-ban meglévő tapasztalatainkra alapozva két fontos program is indult körjegyzőségünkben:

1. A „Közös út” társadalmi részvételen alapuló demokráciafejlesztés elnevezésű program, melynek kezdeményezője és lebonyolítója az Alsómocsoládiak Baráti Köre volt. Az a szervezet, amely már a kezdetekkor elsőként állt a jó gyakorlat megvalósítása mellé. A több mint 2 évig tartó „Közös út” programban az állampolgárok, civil szervezetek tréningeken, tervezőműhelyeken keresztül kapcsolódtak be a helyi, térségi fejlesztési folyamatokba.
2. Az ifjúság alapú ifjúságkutatás című mikrotérségi programban a térségünkben élő fiatalok a velük együtt összeállított kérdőív és saját kérdezőbiztosaik segítségével mérték fel a korosztály igényeit Erre alapozva elkészült Alsómocsolád Község ifjúságpolitikai koncepciója.

2010-ben az eddigi tervezésekre is alapozva megalkottuk az önkormányzat gazdasági programját.

5. fázis 2010-2015

"Hálózati öntudatra ébredés" korszaka

2011-ben a körjegyzőség települései a dokumentumelemzésen, lakossági fórumokon és közös tervezésen alapuló gazdasági programot dolgozott ki és fogadott el.

Ennek eredményeképp a körjegyzőség négy települése (Alsómocsolád, Kisvasszar, Szalatnak, és Köblény) között kialakult a hálózatos tudásmegosztás, hálózati rendszerek intézményesülése. 2012-ben törvényi változás miatt megszűnt a körjegyzőség.

Ezt követően közigazgatásilag csatlakoztunk Mágocs központú Észak-Hegyháti Mikrotérségi Unióhoz (Alsómocsolád, Bikal, Mágocs, Mekényes, Nagyhajmás), ahol ugyanúgy sikerült a közösségi tervezési folyamatot meghonosítani, ami mind a mai napig zajlik.

A közösségi tervezési folyamatok és az uniós pályázatok menedzselésére létrehoztuk a Mocsoládi Cognitiv Mentor Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaságot.

6. fázis 2015-

"Jövő-Szövő" - Válaszkeresés a globális kihívásokra

Jövő szövő programot, annak érdekében indítottuk el, hogy a jövőképünkben szereplő - ezen belül is különösen "a helyi gazdaságból gyarapodó, lakói számában növekvő, innovatív kistelepülés" - célokat képesek legyünk megvalósítani. Ennek keretében a településen jelenlévő tudás és erőforrások komplexebbé tételére külső szakemberek segítségével elindítottunk egy műhelymunka sorozatot. Ebben az együtt gondolkodásban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy egy kistelepülés hogyan tud megfelelni a globális kihívásoknak.

Ennek az egyik terméke lett a letelepedési kézikönyv, amely az ide költözni szándékozókat segíti strukturált információkkal.

A jövő-Szövő műhely utolsó alkalmával ezt a közös gondolkodást kiszélesítettük térségi szintre.

Településfejlesztési és mikrotérségi stratégiai terv előkészítése és megalkotása is megtörtént ebben a fázisban.

Napjainkra Alsómocsolád egy olyan, politikai erőtértől mentes településsé vált, mely egy negyed évszázados módszeres, tudatos, megalapozott stratégiai gondolkodás mentén a faluban rejlő energiák aktivizálásával formálódott. Ezzel elértük, hogy a ma általános pályázati alapú és ezért rövidtávú települési szintű tervezés és megvalósítás helyett, Alsómocsoládon a pályázati projektek is egy egységes rendszer építőköveiként tudnak megvalósulni, melyet az elmúlt több mint 25 év eredményei is jól tükröznek.

A KÖZÖSSÉGI TERVEZÉS FOLYAMATA, EREDMÉNYE

A megtervezett jövőkép a Képviselő Testület által jóváhagyott gazdasági programokban, ciklusprogramokban, részstratégiákban és fejlesztési tervekben öltött testet. Valóra váltása a kialakított eszközrendszer alkalmazásával folyamatos. Eredménye, hogy Alsómocsolád az elmúlt több mint negyed évszázad alatt fejlett infrastruktúrával és aktív állampolgárokkal rendelkező, a kor kihívásaira nyitott településsé vált.

A település stratégiai célrendszere

Általános céljaink:

- A stratégiai menedzsment intézményesülése a tervezéstől az utókövetésig
- Újfajta önkormányzati modell kialakítása
- Társadalmi kohézió erősítése
- Hátrányos helyzetű kistelepülés élhetővé tétele

Speciális céljaink:

- A település rendelkezzen folyamatosan megújuló jövőképpel
- A falu energiái folyamatosan mozgósításra, kiaknázásra kerüljenek
- Épüljön ki a települési stratégiai menedzsment intézményrendszere
- Alsómocsolád váljon Magyarország kistelepülési modelljévé

Célterületek:

- gazdaságfejlesztés
- társadalomfejlesztés
- humán közszolgáltatások
- infrastruktúra
- menedzsment, forrásteremtés, európai színvonal elérése

A megvalósult folyamat innovatív elemei

- Hosszú távú tudatos tervezés – 1990-től napjainkig
- Közösségi önkormányzás modellje – pl. Demokratikus Alsómocsoládi Gyermekek és Ifjúsági Önkormányzat, Települési Civil Kerekasztal

- Társadalmi tervezés, aktív, cselekvő állampolgárok
- Gyerekek és fiatalok bevonása a jövőtervezésbe
- Tudományos kutatás – tudományos alapokon nyugvó, de nem kimondottan falukutatás
- Tudástranszfer – kisiskolás kortól az egyetemig, kreatív, felfedező jellegű oktatás:
  - Egyetemi gyakorló hely
  - Erdei iskola
  - planetárium
  - Virtuális Természettudományok Otthona
- Pályázatfigyelés, projektgenerálás, forrásszervezés, projektmenedzsment helyi erőből – intézményesülve Mocsoládi Cognitív Mentor Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
- Stratégiai menedzsment rendszer kialakítása, intézményesítése
- Helyi fizetőeszköz, közösségi pénz – Rigac
- Helyi társadalomszervező képesség – a falu határain átnyúlóan is - hálózatosodás
- „Energiák Tárháza” közösségi energiák, megújuló energiák, egyéb erőforrások szinergikus felhasználása
- Tanuló szervezet – egyes lépései dokumentáltak, tanulmányozható és továbbadható
- Együttműködés, kooperáció, partnerség - hálózati tagság pl.: Mikrotérségi Unió (5 településsel közös gazdaság és társadalom fejlesztés), Hét Patak Gyöngye Natúrpark (8 településsel közös gazdaság és társadalom fejlesztés), Európa Park (28 településsel közös gazdaság és társadalom fejlesztés)
- Projekt portfólió, olyan konkrét projekt ötleteket tartalmazó lista, melyeket 20 éves időtávlatban szeretnének települési, térségi szinten megvalósítani